

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૭] ૭ એસ.સી.આર. ૫૬૫

મેસર્સ ઈન્ડિયન હ્યુમ પાઈપ કો. લિ.

વિરુદ્ધ

રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય.

(સિવિલ અપીલ નં. ૯૮૭૯ ઓફ ૨૦૧૭)

ઓગસ્ટ ૨૮, ૨૦૧૭

[એ. કે. સિકી અને અશોક ભૂષણ, ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ]

રાજસ્થાન વેચાણ વેરા અધિનિયમ, ૧૯૫૪ કલમ ૭એએ – હેઠળ વેરો અને દંડ લાદવો – પાણી પુરવઠા યોજના માટે પાઈપો પૂરી પાડવા અને બિછાવવા માટે કરદાતા ની તરફેણમાં વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ – વેચાણ વેરાને પાત્રતા – કરદાતા

દ્વારા વેરામાંથી મુક્તિ મેળવવા માટેની માંગણી – આકારણી અધિકારી દ્વારા તે નામંજૂર કરવામાં આવી અને ઠરાવવામાં આવ્યું કે તેના દ્વારા ઉત્પાદિત અને પૂરી પાડવામાં આવેલી પાઈપો માલના વેચાણની વ્યાખ્યામાં આવે છે અને કોન્ટ્રાક્ટ સ્વભાવે વિભાજ્ય છે – સદરહુ આદેશને અપીલ સત્તાધિકારી, સિંગલ જજ તેમજ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા યથાવત રાખવામાં આવ્યો – અપીલ પર, ઠરાવવામાં આવ્યું: વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટમાં જંગમ મિલકતનું હસ્તાંતરણ વેચાણ ગણાય છે – નીચેની સત્તાધિકારીઓએ તેમજ હાઈકોર્ટે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યું હતું કે કરાર સ્પષ્ટપણે બે ભાગમાં હતો – પાઈપો, જોઈન્ટિંગ મટિરિયલ સ્પેશિયલ્સ, વાલ્વ, એન્કર બ્લોક્સ વગેરેનું વેચાણ અને પુરવઠો, અને બાકીનો ભાગ શ્રમ અને સેવાઓનો પુરવઠો હતો – હાઈકોર્ટનો અભિગમ સ્વીકારવામાં આવે છે કે જ્યારે તથ્યો પર એવું જણાય છે કે કરદાતા દ્વારા કરવામાં આવેલ વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ એક વિભાજ્ય કોન્ટ્રાક્ટ છે, ત્યારે નિર્ધારિતની આ દલીલ કે તેને એક સિંગલ અને સંયુક્ત કોન્ટ્રાક્ટ તરીકે ગણવો જોઈએ, તે નકારી કાઢવામાં આવે છે – વધુમાં, નિર્ધારિતે સ્વીકાર્યું હતું કે તેને આ તારણ સામે કોઈ ફરિયાદ નથી કે પાઈપોનો પુરવઠો એ કોન્ટ્રાક્ટના અમલીકરણમાં સામેલ પાઈપોનું વેચાણ હતું, આમ, તે વેચાણ વેરાને પાત્ર હતું – આથી, હાઈકોર્ટનો ચુકાદો યથાવત રાખવામાં આવે છે.

અપીલોને ફગાવી દેતા, કોર્ટે ઠરાવ્યું: ૧.૧ હાઈકોર્ટે નિષ્કર્ષ કાઢ્યો કે તેના

નિયમો અને શરતો મુજબ, કોન્ટ્રાક્ટના મૂલ્યનો નોંધપાત્ર ભાગ પીએસસી (પીએસસી) પાઈપો, જોઈન્ટિંગ મટિરિયલ સ્પેશિયલ્સ, વાલ્વ, વગેરેના ખર્ચ સાથે સંબંધિત હતો જે કરદાતા દ્વારા તેની ફેક્ટરીમાં ઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા હતા અને તે રાજ્ય સરકારને પૂરા પાડવામાં આવ્યા ન હતા. આમ, હાઈકોર્ટે આ બાબતે નીચેની સત્તાધિકારીઓના તારણોને સમર્થન આપ્યું અને નિષ્કર્ષ કાઢ્યો કે વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટમાં સામેલ પાઈપોના વેચાણ અંગેના તારણો એ તથ્યોના તારણો છે જેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી. હાઈકોર્ટનો સદરહુ અભિગમ કે જ્યારે તથ્યો પર એવું જણાય છે કે કરદાતા દ્વારા કરવામાં આવેલ વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ એક વિભાજ્ય કોન્ટ્રાક્ટ છે, ત્યારે નિર્ધારિતની આ દલીલ કે તેને એક સિંગલ અને સંયુક્ત કોન્ટ્રાક્ટ તરીકે ગણવો જોઈએ તેને નકારી કાઢવી જરૂરી છે, તે સાથે સંમત થવામાં આવે છે. [પેરા ૧૫, ૧૬] [૫૭૧-ડી-એફ]

૧.૨ બંધારણમાં જકમા સુધારાના ગુણથી, એક સિંગલ અને અવિભાજ્ય કોન્ટ્રાક્ટ હવે બે અલગ કરારો ધરાવતા કોન્ટ્રાક્ટની સમકક્ષ લાવવામાં આવ્યો છે. રાજ્ય સરકારો પાસે વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટના અમલીકરણમાં રહેલા માલના મૂલ્ય પર વેચાણ વેરો લાદવાની સત્તા છે. આ સ્થિતિ કાલ્પનિક કાયદાકીય જોગવાઈ દ્વારા લાવવામાં આવી છે, જેના દ્વારા વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટમાં જંગમ મિલકતનું હસ્તાંતરણ એ વેચાણ ગણાય છે, ભલે તે માલના વેચાણના અધિનિયમની વ્યાખ્યામાં સંપૂર્ણ રીતે આવતું ન હોય. [પેરા ૨૦] [૫૭૬-ડી-ઈ]

૧.૩ વર્તમાન કેસમાં, આકારણી સત્તાધિકારીએ, કરદાતા અને રાજ્ય સરકાર વચ્ચેના સંબંધિત કરારની ચકાસણી કર્યા પછી, તથ્યનું તારણ આપ્યું કે પીએસસી (પીએસસી) પાઈપો, જોઈન્ટિંગ મટિરિયલ સ્પેશિયલ્સ, વાલ્વ, એન્કર બ્લોક્સ વગેરેનું ઉત્પાદન અને પુરવઠો એ ઈમારતો, પુલ, ડેમ, રસ્તાઓ અને નહેરોના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતા નથી. એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કરાર સ્પષ્ટપણે બે ભાગમાં હતો, એટલે કે, પીએસસી (પીએસસી) પાઈપો, જોઈન્ટિંગ મટિરિયલ સ્પેશિયલ્સ, વાલ્વ, એન્કર બ્લોક્સ વગેરેનું વેચાણ અને પુરવઠો અને બાકીનો ભાગ શ્રમ અને સેવાઓનો પુરવઠો. આ તારણોને માત્ર અપીલ સત્તાધિકારી જ નહીં પરંતુ સિંગલ જજ તેમજ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા પણ સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે. નિર્ધારિતે, હકીકતમાં, સ્વીકાર્યું છે કે તેને આ તારણ સામે કોઈ ફરિયાદ નથી કે પાઈપોનો પુરવઠો એ કોન્ટ્રાક્ટના અમલીકરણમાં સામેલ પાઈપોના વેચાણ સિવાય બીજું કંઈ ન હતું અને તેથી, તે વેચાણ વેરાને પાત્ર હતું. આમ, હાઈકોર્ટના ચુકાદામાં કોઈ ભૂલ નથી. [પેરા ૨૧] [૫૭૬-ડી-એચ; ૫૭૭-એ-સી]

સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક એન્ડ અધર્સ વિરુદ્ધ પ્રો લેબ એન્ડ અધર્સ (૨૦૧૫) ૮ એસસીસી (SCC) ૫૫૭: [૨૦૧૫] ૧ એસસીઆર (SCR) ૮૦૮; લાર્સન એન્ડ ટુબ્રો લિમિટેડ એન્ડ અનધર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક એન્ડ અનધર

(૨૦૧૪) ૧ એસસીસી (SCC) ૭૦૮ – સંદર્ભ લેવાયો.

કોન એલિવેટર ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ

(૨૦૧૪) ૭ એસસીસી (SCC) ૧ – લાગુ પડતું નથી તેમ ઠરાવ્યું.

મેસર્સ ઇન્ડિયન હ્યુમ પાઇપ કો. લિ. વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ રાજસ્થાન અને અન્ય.

કેસ લો રેફરન્સ

(૨૦૧૪) ૭ એસસીસી (SCC) ૧ – લાગુ પડતું નથી તેમ ઠરાવ્યું. | પેરા ૧૬

[૨૦૧૫] ૧ એસસીઆર (SCR) ૮૦૮ – સંદર્ભ લેવાયો. | પેરા ૧૯

(૨૦૧૪) ૧ એસસીસી (SCC) ૭૦૮ – સંદર્ભ લેવાયો. | પેરા ૧૭, ૨૦

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસ્ડિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૯૮૭૯ ઓફ ૨૦૧૭.

જયપુર ખાતેની રાજસ્થાન હાઇકોર્ટની બેન્ચ દ્વારા ડી.બી. સિવિલ રિટ પિટિશન નં. ૪૫૧૩ ઓફ ૨૦૦૪ માં ૧૩.૦૨.૨૦૧૫ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા અંતિમ આદેશથી.

સાથે

સિવિલ અપીલ નં. ૯૮૮૦-૯૮૮૬ ઓફ ૨૦૧૭.

સિવિલ અપીલ નં. ૯૮૮૭-૯૮૯૧ ઓફ ૨૦૧૭.

અરવિંદ પી. દાતાર, સુધીર ગુપ્તા, સિનિયર એડવોકેટ્સ, અમરજીત સિંહ બેદી,
વરુણ ચાંદીઓક, એડવોકેટ્સ અપીલકર્તા માટે.

તુષાર મહેતા, એએસજી (ASG), શિવ મંગલ શર્મા, એએજી (AAG), કુ.
હર્ષા વિનોય, મિલિંદ કુમાર, અર્જુન સિંહ, રોહિત કે. સિંહ, એડવોકેટ્સ
પ્રતિવાદીઓ માટે.

કોર્ટનો ચુકાદો આપવામાં આવ્યો:

એ. કે. સિકી, જે. ૧. આ તમામ અપીલો સમાન અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ
કરવામાં આવી છે, એટલે કે મેસર્સ ઇન્ડિયન હ્યુમ પાઈપ કો. લિ. (ત્યારબાદ
'નિર્ધારિત' તરીકે ઓળખવામાં આવશે). જે એકમાત્ર મુદ્દો ઉભો થાય છે તે પણ
આ તમામ અપીલોમાં સમાન છે. અનેક અપીલો દાખલ કરવાનું એકમાત્ર કારણ
એ છે કે સદરહુ મુદ્દો અલગ અલગ આકારણી વર્ષો સાથે સંબંધિત છે.

૨. આ અપીલોમાં જે મુદ્દો ઉભો થયો છે તે એ છે કે શું નિર્ધારિતને આપવામાં
આવેલ વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટ, કેસના તથ્યોમાં, સ્વભાવે વિભાજ્ય છે, અને તેથી

રાજસ્થાન વેચાણ વેરા અધિનિયમ, ૧૯૫૪ ની કલમ ૭એએ હેઠળ લાદવામાં આવેલ વેરો અને દંડ કાયદેસર અને ટકાઉ છે.

૩. બાબતમાં સ્પષ્ટતા અને વિવાદની વધુ સારી સમજ મેળવવા માટે, તે સંબંધિત તથ્યો પર એક નજર નાખવી જરૂરી છે જેના હેઠળ ઉપરોક્ત મુદ્દો વિચારણા માટે ઉભો થયો છે.

૪. વર્ષ ૧૯૫૪ માં, રાજસ્થાન રાજ્ય સરકારે કોઈપણ માલના વેચાણ અને ખરીદી પર વેરો લાદવા માટે રાજસ્થાન વેચાણ વેરા અધિનિયમ બનાવ્યો. કરદાતા એ પાણી પુરવઠા યોજનાઓ માટે પાઈપલાઈનનું ઉત્પાદન અને બિછાવવાનું કાર્ય કરતી એક કંપની છે. રાજ્ય સરકારના જાહેર આરોગ્ય અને ઈજનેરી વિભાગે (ટૂંકમાં, 'PHED') પાઈપો પૂરી પાડવા અને બિછાવવા માટે યોગ્ય જોઈન્ટિંગ મટિરિયલ સ્પેશિયલ્સ, વાલ્વ અને વાલ્વ ચેમ્બર, એન્કર બ્લોક્સ ટેબલ કોસિંગના નિર્માણ સાથે, પાઈપલાઈનના પરીક્ષણ અને કમિશનિંગ સહિતના ટેન્ડરો આમંત્રિત કર્યા હતા. ૨૩ ઓગસ્ટ, ૧૯૮૮ ના રોજ, PHED દ્વારા નિર્ધારિતની તરફેણમાં વર્ક ઓર્ડર જારી કરવામાં આવ્યો હતો અને નિર્ધારિતે, ૧૧ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૯ ના કરાર/સંમતિ હેઠળ, તેના દ્વારા ઉત્પાદિત પીએસસી (પીએસસી) પાઈપો પૂરી પાડવા માટે સંમતિ આપી હતી અને પાઈપલાઈન પૂરી પાડવા અને બિછાવવા માટે PHED સાથે કરાર

કર્ચા હતા.

૫. ૨૮ જૂન, ૧૯૮૯ ના રોજ, રાજસ્થાન વેચાણ વેરા નિયમો, ૧૯૫૫ માં નિયમ ૧૦બી દાખલ કરતું નોટિફિકેશન જારી કરવામાં આવ્યું હતું જેમાં ૨૮ મે, ૧૯૮૭ થી ભૂતલક્ષી અસરે વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટને મુક્તિ આપવામાં આવી હતી. ૧૦ જુલાઈ, ૧૯૮૯ ના રોજ પ્રતિવાદી દ્વારા નિર્ધારિતની તરફેણમાં બીજો વર્ક ઓર્ડર આપવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ, પ્રતિવાદી દ્વારા ૦૪ માર્ચ, ૧૯૯૨ ના રોજ બીજું નોટિફિકેશન જારી કરવામાં આવ્યું જેમાં તેણે ડેમ અને નહેરો સંબંધિત વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ પર વેરામાંથી મુક્તિ આપી હતી. પ્રતિવાદીએ ૧૦ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૨ ના રોજ ડેમમાં પાઈપલાઈનના કમિશનિંગ માટે નિર્ધારિતની તરફેણમાં અન્ય એક વર્ક ઓર્ડર જારી કર્યો. દરમિયાન, નિર્ધારિતે ૧૭ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૨ ના રોજ કોમર્શિયલ ટેક્સ ઓફિસર સમક્ષ વેરો ચૂકવવાથી મુક્તિ મેળવવા માટે અરજી કરી. જોકે, કોમર્શિયલ ટેક્સ ઓફિસરે ૨૬ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૪ ના તેમના આદેશ દ્વારા તેને નામંજૂર કરી અને નિર્ધારિતને સ્પષ્ટ કર્યું કે તેના દ્વારા ઉત્પાદિત અને પૂરી પાડવામાં આવેલી પાઈપો 'માલના વેચાણ'ની વ્યાખ્યામાં આવે છે અને કરાર સ્વભાવે વિભાજ્ય છે. કોન્ટ્રાક્ટના ૭૫% મૂલ્યને માલના વેચાણ માટેનું અવેજ માનવામાં આવ્યું હતું.

૬. અપીલ સત્તાધિકારી, સિંગલ જજ તેમજ રાજસ્થાન હાઈકોર્ટની ડિવિઝન

બેન્ચે, કેસના ગુણદોષ પર વિચાર કર્યા પછી, કોમર્શિયલ ટેક્સ ઓફિસર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશને સમર્થન આપ્યું અને ઠરાવ્યું કે કરદાતા પાઈપલાઈનના પુરવઠા માટે કલમ ૭એએ હેઠળ મુક્તિનો દાવો કરવા માટે હકદાર નથી કારણ કે તેને 'વેચાણ' તરીકે ઓળખવામાં આવ્યું હતું.

૭. અમે ઉદ્દેખ કરી શકીએ કે રાજ્ય સરકારે ૨૯ માર્ચ, ૨૦૦૧ ના રોજ નોટિફિકેશન પણ જારી કર્યું હતું જેમાં સામગ્રી સાથેની પાઈપલાઈન બિંધાવવાની પ્રક્રિયાને વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવી છે અને આ કારણે નિર્ધારિતનું કામ, સદરહુ નોટિફિકેશન પછી, વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ તરીકે ગણવામાં આવે છે અને તે તારીખથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે. આમ, અમે વર્ષ ૨૦૦૧ પહેલાના આ વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટના અમલીકરણ સાથે સંબંધિત છીએ.

૮. કરદાતા તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી અરવિંદ દાતારે, શરૂઆતમાં જ, આ કોર્ટનું ધ્યાન 'કોન એલિવેટર ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ' કેસમાં બંધારણીય બેન્ચના ચુકાદા તરફ દોર્યું. તેમણે એ દર્શાવવા માટે પ્રયત્ન કર્યો કે વર્તમાન અપીલો ઉપરોક્ત ચુકાદા દ્વારા સંપૂર્ણ રીતે આવરી લેવામાં આવી છે, જેમાં ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે માલ, શ્રમ અને સેવાના પુરવઠા માટેનો એક સિંગલ, સંયુક્ત કરાર વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ તરીકે ગણવામાં આવશે અને કરારને માલના વેચાણનો કરાર અથવા વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ

તરીકે લેબલ લગાવવું તે માન્ય નથી, જે માલના પુરવઠાના ઘટક અને શ્રમ અને સેવાના પુરવઠાના ઘટકના પ્રમાણ પર આધારિત હોય. જ્યાં સુધી સ્પષ્ટપણે બે કરારો ન હોય, એક માલના પુરવઠા માટે અને બીજો શ્રમ અને સેવાઓના પુરવઠા માટે, ત્યાં સુધી તેમને અલગથી ગણી શકાય નહીં.

૯. નિર્ધારિતને આપવામાં આવેલા કરારના સ્વભાવનું વર્ણન કરતા, શ્રી દાતારે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે તે PHED દ્વારા અમુક ચોક્કસ ડેમ અને ઇન્દિરા ગાંધી નહેરુથી શહેરો અને નગરોમાં પાણીના પુરવઠા માટે પાઇપલાઇનનું ઉત્પાદન, પુરવઠો અને કમિશનિંગ માટે હતું. આ સંયુક્ત વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટમાં, નિર્ધારિતને અન્ય બાબતોની સાથે નીચે મુજબ કરવાનું હતું:

(i) કરદાતા પરિમાણોની પાઇપોના ઉત્પાદન માટે કાર્યસ્થળની નજીક ફેક્ટરી સ્થાપવી;

(ii) પાઇપોનું પરીક્ષણ કરવું;

(iii) ખાઈ ખોદવી વગેરે જેવા નાગરિક કાર્યો હાથ ધરવા;

(iv) વેલિંગ, જોઇન્ટિંગ વગેરે સાથે પાઇપો બિછાવવી અને ખાઈઓ પૂરવી; અને

(v) સંપૂર્ણ પાઇપલાઇનનું સેક્શનલ પરીક્ષણ અને કમિશનિંગ અને અન્ય આનુષંગિક કાર્યો.

સમર્થનમાં, તેમણે વર્ક ઓર્ડરની અમુક કલમોનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો જે, તેમના મતે, પૂરતી રીતે દર્શાવે છે કે નિર્ધારિત મોટા પાયે નાગરિક કાર્ય હાથ ધરવાનું હતું.

વધુમાં, ૧૯૫૫ ના નિયમોના નિયમ ૧૦બી પર આધાર રાખીને, શ્રી દાતારે દલીલ કરી હતી કે કરદાતા તેના કરારના સદરહુ નિયમ હેઠળ વર્ગીકરણ માટે હકદાર હતું અને એકવાર આ પ્રક્રિયા હાથ ધરવામાં આવે, તો તે સ્પષ્ટ થશે કે પ્રશ્નગત કરાર વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ હતો, જે સ્વભાવે અવિભાજ્ય હતો.

૧૦. પ્રતિવાદીઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ શ્રી તુષાર મહેતાએ ઉપરોક્ત દલીલોનો સામનો કર્યો અને ભારપૂર્વક જણાવ્યું કે આ કેસમાં સામેલ વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ યોગ્ય રીતે વિભાજ્ય હોવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું છે. તેમના મતે, રાજ્ય સરકાર દ્વારા બે પ્રકારના વર્ક ઓર્ડર જારી કરવામાં આવ્યા હતા. તે ઓર્ડર મુજબ, પાઈપોના પુરવઠાનું કાર્ય અને નાગરિક કાર્યના કોન્ટ્રાક્ટનું કાર્ય એ બે અલગ અલગ કરારો છે જેમાં પ્રથમ ભાગ પાઈપોના વેચાણ સાથે સંબંધિત છે જેના પર પાઈપોને લાગુ પડતા દરો મુજબ વેરો લાદવામાં આવ્યો છે, અને જેના માટે મુક્તિ આપી શકાય નહીં કારણ કે આવા કિસ્સાઓમાં પુરવઠો 'વેચાણ'ની વ્યાખ્યામાં આવે છે. તેમણે રજૂઆત કરી કે આકારણી સત્તાધિકારીએ વર્ક ઓર્ડરની તપાસ કરીને ઠરાવ્યું હતું કે વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ વિભાજ્ય છે અને મુક્તિ માટેની અરજીને પણ યોગ્ય રીતે ફગાવી દીધી

હતી કારણ કે પ્રી-સ્ટ્રેસ સિમેન્ટ કોંક્રીટ પાઈપનું વેચાણ એ અધિનિયમ હેઠળ 'માલના વેચાણ'ની વ્યાખ્યામાં આવે છે.

૧૧. તેમણે એવી દલીલ પણ કરી હતી કે ભારતના બંધારણની કલમ ૩૬૬(૨૯એ)(બી) માં દેખાતો 'વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટ' શબ્દ શ્રમ અને સેવાઓ માટે પૂરા પાડવામાં આવતા તમામ પ્રકારના કાર્યોને તેના કાર્યક્ષેત્રમાં આવરી લે છે. વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટના અમલીકરણમાં વેચાયેલા ગણાય તેવા માલ પર વેરો લાદવા માટે, નીચેની ત્રણ શરતો પૂરી થવી જોઈએ:

(i) વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટ હોવો જોઈએ;

(ii) વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટના અમલીકરણમાં માલ સામેલ હોવો જોઈએ; અને

(iii) તે માલની મિલકત ત્રીજા પક્ષને માલ તરીકે અથવા અન્ય કોઈ સ્વરૂપમાં હસ્તાંતરિત થવી જોઈએ.

શ્રી મહેતાએ દલીલ કરી હતી કે કરદાતા દ્વારા કરવામાં આવેલ વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટ એવો કરાર છે જે વર્ક ઓર્ડર હેઠળ વિભાજ્ય છે અને તેથી, રાજસ્થાન વેચાણ વેરા અધિનિયમ, ૧૯૫૪ ની કલમ ૭એએ હેઠળ લાદવામાં આવેલ વેરો અને દંડ કાયદા મુજબ છે.

૧૨. શ્રી મહેતાએ કારણના નિયમો અને શરતોનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો અને રજૂઆત

કરી કે કરારમાં કરારના મૂલ્યનો નોંધપાત્ર ભાગ પીએસસી (પીએસસી) પાઈપો, જોઈન્ટિંગ મટિરિયલ સ્પેશિયલ્સ, વાલ્વ વગેરેના ખર્ચ સાથે સંબંધિત છે જે કરદાતા દ્વારા કેકરી ખાતેની તેમની ફેક્ટરીમાં ઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા હતા અને રાજ્ય સરકારને પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે હાઈકોર્ટે કરારનું યોગ્ય અર્થઘટન કર્યું છે અને યોગ્ય નિષ્કર્ષ પર પહોંચી છે અને આ તથ્યો પર, કોન એલિવેટર ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડમાં આ કોર્ટનો ચુકાદો લાગુ પડતો નથી. તેના બદલે તેમણે તેમની દલીલોના સમર્થનમાં સ્ટેટ ઓફ કાર્પાટક એન્ડ અધર્સ વિરુદ્ધ પ્રો લેબ એન્ડ અધર્સના મામલે આ કોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો.

૧૩. અમે બંને પક્ષોના વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર યોગ્ય વિચારણા કરી છે.

૧૪. અપીલકર્તાઓના વકીલોની દલીલોનો મુખ્ય મુદ્દો એ છે કે પ્રશ્નગત કરાર રાજસ્થાન રાજ્યમાં અમુક શહેરો અને નગરોમાં પાણીના પુરવઠા માટે પાઈપલાઈન બિલાવવા માટેનો એક સિંગલ, સંયુક્ત કરાર હતો અને તેને વિભાજ્ય કરાર તરીકે ગણી શકાય નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, રજૂઆત એ હતી કે એક સિંગલ અવિભાજ્ય કરાર હોવાથી, રાજ્ય માટે તેમાં વિભાજ્યતાનો ઘટક કાઢવો અને માલના કથિત વેચાણ પર વેચાણ વેરો લાદવો તે માન્ય ન

હું.

૧૫. પ્રથમ તબક્કે, તે ઉલ્લેખ કરી શકાય કે હાઈકોર્ટે પ્રશ્નગત કરારના સ્વભાવની તપાસ કરી છે અને આ નિષ્કર્ષ પર આવી છે કે તેના નિયમો અને શરતો મુજબ, કરારના મૂલ્યનો નોંધપાત્ર ભાગ પીએસસી (પીએસસી) પાઈપો, જોઈન્ટિંગ મટિરિયલ સ્પેશિયલ્સ, વાલ્વ, વગેરેના ખર્ચ સાથે સંબંધિત હતો જે કરદાતા દ્વારા કેકરી ખાતેની તેની ફેક્ટરીમાં ઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા હતા અને તે રાજ્ય સરકારને પૂરા પાડવામાં આવ્યા ન હતા. આમ, હાઈકોર્ટે આ બાબતે નીચેની સત્તાધિકારીઓના તારણોને સમર્થન આપ્યું અને નિષ્કર્ષ કાઢ્યો કે વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટમાં સામેલ પાઈપોના વેચાણ અંગેના તારણો એ તથ્યોના તારણો છે જેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

૧૬. અમે હાઈકોર્ટના ઉપરોક્ત અભિગમ સાથે સંમત થવા માટે તૈયાર છીએ, એટલે કે, જ્યારે તથ્યો પર એવું જણાય છે કે કરદાતા દ્વારા કરવામાં આવેલ વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ એક વિભાજ્ય કોન્ટ્રાક્ટ છે, ત્યારે આ કેસના તથ્યો પર નિર્ધારિતની આ દલીલ કે તેને એક સિંગલ અને સંયુક્ત કોન્ટ્રાક્ટ તરીકે ગણવો જોઈએ, તે નકારી કાઢવી જરૂરી છે. આ તથ્યો પર, અમે એવા મંતવ્યના છીએ કે કોન એલિવેટર ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ લાગુ પડતું નથી. તે કેસમાં, કોર્ટે બંધારણની કલમ ૩૬૬(૨૮એ)(બી) ના હેતુઓ માટે કોઈ ચોક્કસ કરાર વર્ક્સ

કોન્ટ્રાક્ટ છે કે કેમ તે નક્કી કરવાનું હતું. કોર્ટે ઠરાવ્યું કે આવા પ્રશ્નને નક્કી કરવા માટે, તપાસ એ મુદ્દા પર કરવી પડશે કે શું પ્રશ્નગત કરાર માલ, શ્રમ અને સેવાના પુરવઠા માટેનો એક સંયુક્ત કરાર છે કે શું તે આવો એક સિંગલ સંયુક્ત કરાર નથી પરંતુ બે સ્પષ્ટપણે અલગ કરારો છે, એક માત્ર માલના પુરવઠા માટે અને બીજો માત્ર શ્રમ અને સેવાઓના પુરવઠા માટે. કોર્ટે વધુમાં ઠરાવ્યું કે જો તે સંયુક્ત કરાર હોય, તો પણ કલમ ૩૬૬(૨૯એ) માં સમાવિષ્ટ બંધારણીય ફિલસૂફી મુજબ, સંયુક્ત કરારમાં માલના પુરવઠાનું ઘટક શ્રમ અને સેવાના પુરવઠાના ઘટક કરતા કેટલા પ્રમાણમાં છે (શું તે ચૂકવવાપાત્ર અવેજની દ્રષ્ટિએ છે કે અન્યથા) તે તોલવું હવે માન્ય નથી, અને પછી માલના પુરવઠાના ઘટકનું પ્રમાણ વધારે છે કે કેમ તે મુજબ તેને 'માલના વેચાણનો કરાર' અને જો સદરહુ પ્રમાણ ઓછું હોય તો તેને 'વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટ' તરીકે લેબલ લગાવવું માન્ય નથી. આમ, કોર્ટે ઠરાવ્યું કે જો તે માલ, શ્રમ અને સેવાના પુરવઠા માટેનો સંયુક્ત કરાર હોય, તો તેને બંધારણની કલમ ૩૬૬(૨૯એ)(બી) મુજબ વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટ તરીકે ગણવો જોઈએ.

૧૭. વર્તમાન કેસમાં, એવો કોઈ વિવાદ નથી કે પ્રશ્નગત કરાર વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટ હતો. મુદ્દો સંપૂર્ણપણે અલગ છે, એટલે કે વિભાજ્યતાનો. તે ઉદ્દેખ કરી શકાય કે બંધારણની કલમ ૩૬૬(૨૯એ) માં ૦૧ માર્ચ, ૧૯૮૩ થી સુધારો કરવામાં આવ્યો તે પહેલાં, લાગુ પડતી કસોટી 'પ્રભાવી સ્વભાવની કસોટી'

(dominant nature test) અથવા 'ઘરાદાની માત્રા' અથવા 'વધુ પડતા ઘટકની કસોટી' અથવા 'શ્રમ અને સેવાની માત્રાની કસોટી' હતી. આ કોર્ટે લાર્સન એન્ડ ટુબ્રો લિમિટેડ એન્ડ અનધર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક એન્ડ અનધર માં સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે સુધારા પછી, એટલે કે ૦૧ માર્ચ, ૧૯૮૩ થી, આ કસોટીઓ હવે લાગુ પડતી નથી. તે પણ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ એ એક અવિભાજ્ય કરાર છે, પરંતુ, કાયદાકીય કલ્પના દ્વારા, તેને બે ભાગમાં વિભાજિત કરવામાં આવે છે, એક માલના વેચાણ માટે અને બીજો શ્રમ અને સેવાઓના પુરવઠા માટે. લાર્સન એન્ડ ટુબ્રો લિમિટેડમાં ઉપરોક્ત ચુકાદાને સમર્થન આપતા, આ કોર્ટે કોન એલિવેટર ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ માં નીચેની રીતે કાનૂની સ્થિતિનો સારાંશ આપ્યો છે:

"૩૭. ઉપરોક્ત સત્તાધિકારીઓ સાથે વ્યવહાર કર્યા પછી, હાલમાં સલાહ મુજબ, અમે કેટલાક સત્તાધિકારીઓનો સંદર્ભ લઈશું કે બંધારણીય સુધારા પછી સંદર્ભિત પરિપ્રેક્ષ્યમાં "વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ" શબ્દને કેવી રીતે સમજવામાં આવ્યો છે. હિન્દુસ્તાન શિપયાર્ડ લિમિટેડમાં, કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે વેચાણના કરાર અને વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ વચ્ચેનો તફાવત મુશ્કેલીથી મુક્ત નથી અને તે અનેક ન્યાયિક નિર્ણયોનો વિષય રહ્યો છે. તેમાં વધુ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે ન તો કોઈ ચોક્કસ ફોર્મ્યુલા ઉપલબ્ધ કરાવી શકાય છે કે ન તો આવા ત્વરિત પરીક્ષણો ઘડી શકાય છે જે અતૂટ હોય, કારણ કે તે કરારની અનેક શરતોના એકંદર વાંચન પરથી પક્ષકારોના ઘરાદાને નક્કી કરવાનો પ્રશ્ન છે. ત્યારબાદ,

બે-જજની બેન્ચે કરારની ત્રણ શ્રેણીઓ નક્કી કરી અને રૂપરેખાઓ સમજાવી, એટલે કે, (i) કરાર અવેજ માટે કરવાના કામ માટે અને કિંમત માટે કામના અમલીકરણમાં વપરાતી સામગ્રીના પુરવઠા માટે હોઈ શકે છે; (ii) તે કામ માટેનો કરાર હોઈ શકે છે જેમાં સામગ્રીનો ઉપયોગ કામના અમલીકરણ માટે આનુષંગિક અથવા સહાયક છે; અને (iii) તે માલના પુરવઠા માટેનો કરાર હોઈ શકે છે જ્યાં વેચાણના આનુષંગિક તરીકે થોડું કામ કરવાની જરૂર હોય. ત્યારબાદ, તેણે અભિપ્રાય આપ્યો કે પ્રથમ કરાર બે કરારો ધરાવતો સંયુક્ત કરાર છે, જેમાંથી એક માલના વેચાણ માટે છે અને બીજો કામ અને શ્રમ માટે છે; બીજો સ્પષ્ટપણે કામ અને શ્રમ માટેનો કરાર છે જેમાં માલનું વેચાણ સામેલ નથી; અને ત્રીજો વેચાણ માટેનો કરાર છે જ્યાં માલ ચેટલ (chattels) તરીકે વેચવામાં આવે છે અને કરવામાં આવેલ કાર્ય માત્ર વેચાણ માટે આનુષંગિક છે.

૩૮. લાર્સન એન્ડ ટુબ્રોમાં સદરહુ નિર્ણય પર ટિપ્પણી કરતા, ત્રણ-જજની બેન્ચે અભિપ્રાય આપ્યો કે જફમા સુધારા પછી, તેમાં દર્શાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ કરાર વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ છે કે માલના વેચાણ માટેનો કરાર તે નક્કી કરવામાં વધુ મદદરૂપ નથી. અમે લાર્સન એન્ડ ટુબ્રોમાં જે બ્રજિકોણ વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે તેને પછીના તબક્કે વિસ્તૃત કરીશું.

XX

XX

XX

૬૯. બિલ્ડર્સ એસોસિએશન અને ગનન ડન્કરલી (૨) માં ઉપરોક્ત બે બંધારણીય બેન્ચના નિર્ણયોના માપદંડ પર વિચાર કરતા, અમે એવા દ્રઢ અભિપ્રાયના છીએ કે લાર્સન એન્ડ ટુબ્રોમાં દર્શાવવામાં આવેલા સિદ્ધાંતો જે આપણે અહીં ઉપર પુનઃઉત્પાદિત કર્યા છે, તે કાનૂની સ્થિતિને યોગ્ય રીતે વ્યક્ત કરે છે. તેથી, "પ્રભાવી સ્વભાવની કસોટી" અથવા "વધુ પડતા ઘટકની કસોટી" અથવા "શ્રમ અને સેવાની માત્રાની કસોટી" ખરેખર લાગુ પડતી નથી. જો કરાર એક સંયુક્ત કરાર છે જે બંધારણની કલમ ૩૬૬ ના ખંડ (૨૯-એ) (બી) હેઠળ વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટની વ્યાખ્યા હેઠળ આવે છે, તો શ્રમ અને સેવાના સંદર્ભમાં આનુષંગિક ભાગ કરારના સ્વભાવને નક્કી કરવાના હેતુ માટે સંપૂર્ણપણે નગણ્ય બની જાય છે."

૧૮. પ્રો લેબ ના કેસમાં, જે દલીલ આ કેસમાં આપવામાં આવી છે, તે જ દલીલને નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને તે પ્રક્રિયામાં કોન એલિવેટર ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ ના ચુકાદાની પણ ચર્ચા કરવામાં આવી હતી અને નીચેની રીતે નોંધ લેવામાં આવી હતી:

"૨૨. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફોટોગ્રાફ સેવા પર વેચાણ વેરો ત્યારે જ લાદી શકાય જ્યારે તેને વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાય. વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ તરીકે વર્ગીકૃત થવા માટે વિચારણા હેઠળના વ્યવહારમાં માલ અને સેવાઓ બંનેનો સમાવેશ

કરતો સંયુક્ત વ્યવહાર હોવો જોઈએ. જો વ્યવહારમાં માત્ર સેવા એટલે કે કામ અને શ્રમ સામેલ હોય તો તેને વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટ ગણી શકાય નહીં. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ફોટોગ્રાફીનું પ્રોસેસિંગ એ સેવા માટેનો માત્ર કરાર હતો જેમાં માલના કોઈ તત્વો જ ન હતા અને, તેથી, બંધારણની કલમ ૩૬૬ ના ખંડ (૨૯-એ) ની છત્રછાયા હેઠળ એન્ટ્રી રૂપ ને બચાવી શકાતી નથી. આ દરખાસ્ત માટે, બી.સી. કામે કેસમાં ચુકાદાનો આશરો લેવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે ફોટોગ્રાફ લેવા, નેગેટિવ ડેવલપ કરવા અથવા અન્ય ફોટોગ્રાફિક કામ કરવાના કામને માલના વેચાણ માટેનો કરાર ગણી શકાય નહીં. અમારું ધ્યાન ચુકાદાના તે ભાગ તરફ દોરવામાં આવ્યું હતું જ્યાં કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે આવો કરાર ફોટોગ્રાફર દ્વારા ઈરિછિત પરિણામો લાવવા માટે કૌશલ્ય અને શ્રમના ઉપયોગ માટે છે કારણ કે એક સારો ફોટોગ્રાફ માત્ર ફોટોગ્રાફરની સૌંદર્યલક્ષી સમજ અને કલાત્મક ક્ષમતા જ પ્રગટ કરતું નથી, તે તેની કુશળતા અને શ્રમને પણ પ્રતિબિંબિત કરે છે.

૨૩. આવી દલીલને પણ એક કરતા વધુ કારણોસર નકારી કાઢવી પડે તેમ છે. પ્રથમ તબક્કે, તે નિર્દેશિત કરવાની જરૂર છે કે કામે કેસમાં ચુકાદો જજમા બંધારણીય સુધારા પહેલા આપવામાં આવ્યો હતો. આને ધ્યાનમાં રાખીને, બીજી બાબત જે નોંધવાની જરૂર છે તે

એ છે કે તેમાં વિવાદ એ હતો કે શું માલના વેચાણનો કરાર છે કે સેવા માટેનો કરાર. આ બાબતની તપાસ તે સમયે પ્રવર્તતા કાયદાના પ્રકાશમાં કરવામાં આવી હતી, જે ડન્કરલી કેસમાં જાહેર કરવામાં આવી હતી, જે મુજબ કરારનો પ્રભાવી ઈશદો જોવાનો હતો અને વધુમાં કે આવો કરાર વિભાજ્ય નથી તેમ ગણવામાં આવતો હતો. આ કારણોસર બીએસએનએલ (BSNL) અને લાર્સન એન્ડ ટુબ્રો કેસોમાં, આ કોર્ટે ખાસ નિર્દેશ કર્યો હતો કે કામે કેસ હાથ પરના મુદ્દાનો જવાબ આપશે નહીં. તેનાથી વિપરીત, કાનૂની સ્થિતિ આ કોર્ટની બંધારણીય બેન્ચ દ્વારા કોન એલિવેટર ઇન્ડિયા (પી) લિ. વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ટી.એન. માં સ્થાપિત થઈ છે. તે કેસમાં નીચેના અવલોકનો આ હેતુ માટે યોગ્ય છે: (SCC પૃષ્ઠ ૩૧, પેરા ૪૪)

"૪૪. ઉપરોક્ત સ્પષ્ટતાના આધારે, તે તારણ કાઢવામાં આવ્યું છે કે કલમ ૩૬૬ ના ખંડ (૨૯-એ)(બી) હેઠળ માલમાં મિલકતનું હસ્તાંતરણ એ હસ્તાંતરણ કરનાર વ્યક્તિ દ્વારા વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટના અમલીકરણમાં સામેલ માલના વેચાણ અને તે માલના ખરીદનાર વ્યક્તિ દ્વારા ખરીદી સમાન ગણાય છે. એક બાબત નોંધવી મહત્વપૂર્ણ છે કે લાર્સન એન્ડ ટુબ્રોમાં, એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે બંધારણીય સુધારા પછી, ગનન ડન્કરલી (૧) માં 'વર્કસ કોન્ટ્રાક્ટ' શબ્દને આપેલો સંકુચિત અર્થ હવે વર્તમાનમાં અસ્તિત્વમાં નથી.

સદરહુ કેસમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે: (લાર્સન એન્ડ ટુબ્રો કેસ, SCC પૃષ્ઠ ૭૫૦, પેરા ૭૨)

'૭૨.... ભલે કરારમાં, માલ અને સામગ્રીના પુરવઠા અને શ્રમ અને સેવાઓના પ્રદર્શનની જવાબદારીઓ ઉપરાંત, કેટલીક વધારાની જવાબદારીઓ લાદવામાં આવે, તો પણ આવો કરાર વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ હોવાનું બંધ થતું નથી, [કારણ કે] કરારમાં વધારાની જવાબદારીઓ કરારના સ્વભાવને બદલશે નહીં જ્યાં સુધી કરાર કાર્યો માટેનો કરાર પૂરો પાડે છે અને વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટના પ્રાથમિક વર્ણનને સંતોષે છે.'

તે વધુમાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે: (લાર્સન એન્ડ ટુબ્રો કેસ, SCC પૃષ્ઠ ૭૫૦, પેરા ૭૨)

૭૨.... એકવાર કરારમાં વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટની લાક્ષણિકતાઓ અથવા તત્વો સંતોષાઈ જાય, પછી વધારાની જવાબદારીઓને ધ્યાનમાં લીધા વિના, આવો કરાર "વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ" શબ્દ દ્વારા આવરી લેવામાં આવશે [કારણ કે] બંધારણની કલમ ૩૬૬(૨૯-એ)(બી) માં કંઈ પણ "વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ" શબ્દને માત્ર શ્રમ અને સેવા માટેના કરાર સુધી મર્યાદિત કરતું નથી."

૧૯. વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ સંબંધિત કાયદાકીય અને બંધારણીય સુધારાનો ઇતિહાસ જાણીતો છે, જે આ કોર્ટ દ્વારા અનેક કેસોમાં જણાવવામાં અને પુનઃકહેવામાં

આવ્યો છે. પ્રો લેબ કેસમાં પણ સમગ્ર સ્થિતિનો સારાંશ આપવામાં આવ્યો છે અને, તેથી, તેને પુનરાવર્તિત કરીને આ ચુકાદાને બોજિત કરવાની જરૂર નથી. સદરહુ ચુકાદાના પેરા ૨૦ ને પુનઃઉત્પાદિત કરવાથી હેતુ સરશે જેમાં કાનૂની સ્થિતિનો સારાંશ નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો છે:

"૨૦. નિષ્કર્ષમાં, લાર્સન એન્ડ ટુવ્રો કેસમાં ઉપરોક્ત ચુકાદાના વાંચનથી એવું ફલિત થાય છે કે કલમ ૩૬૬ માં ખંડ (૨૯-એ) દાખલ થયા પછી, વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટ જે કાયદાકીય કલ્પના દ્વારા અવિભાજ્ય હતો, તે એવા કરારમાં પરિવર્તિત થયો છે, જેને બેમાં વિભાજિત કરવાની છૂટ છે: એક "માલના વેચાણ" માટે અને બીજો "સેવાઓ" માટે, જેનાથી કરારના માલના ઘટકને વેચાણ વેરાને પાત્ર બનાવવામાં આવે છે. વધુમાં, વિભાજ્યતાની આ ક્વાયતમાં ઉતરતી વખતે, આવા કરાર પાછળનો પ્રભાવી ઈરાદો, એટલે કે, શું તે માલના વેચાણ માટે હતો કે સેવાઓ માટે, તે નિર્ણયક અથવા બિનમહત્વપૂર્ણ બની જાય છે. તે પરિણામી રીતે અનુસરે છે કે કલમ ૩૬૬ ના ખંડ (૨૯-એ) ના ગુણથી, રાજ્ય વિધાનસભા હવે વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટના માલના ભાગને અલગ કરવા અને તેના પર વેચાણ વેરો લાદવા માટે સક્ષમ છે. તે નોંધવું જોઈએ કે ભારતના બંધારણની સાતમી અનુસૂચિની બીજી યાદીની એન્ટ્રી ૫૪ રાજ્ય વિધાનસભાને માલના વેચાણ પર વેરો લાદતો કાયદો ઘડવાની સત્તા આપે છે.

વેચાણ વેરો, રાજ્ય યાદીનો વિષય હોવાથી, રાજ્ય વિધાનસભાને વિષય પર કાયદો બનાવવાની સક્ષમતા છે."

૨૦. ઉપરથી તે સ્પષ્ટપણે અનુસરે છે કે બંધારણમાં જડમા સુધારાના ગુણથી, એક સિંગલ અને અવિભાજ્ય કરાર હવે બે અલગ કરારો ધરાવતા કરારની સમકક્ષ લાવવામાં આવ્યો છે. કાયદામાં તે હવે સ્થાપિત સ્થિતિ બની ગઈ છે કે રાજ્ય સરકારો પાસે વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટના અમલીકરણમાં રહેલા માલના મૂલ્ય પર વેચાણ વેરો લાદવાની સત્તા છે. આ સ્થિતિ કાલ્પનિક કાયદાકીય જોગવાઈ દ્વારા લાવવામાં આવી છે, જેના દ્વારા વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટમાં જંગમ મિલકતનું હસ્તાંતરણ એ વેચાણ ગણાય છે, ભલે તે માલના વેચાણના અધિનિયમની વ્યાખ્યામાં સંપૂર્ણ રીતે આવતું ન હોય. લાર્સન એન્ડ ટુબ્રો કેસમાં વધુમાં ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જે માલનું મૂલ્ય વેરાના લાદવાના માપદંડને બનાવી શકે છે તે વર્ક્સમાં માલના સમાવેશ સમયે માલનું મૂલ્ય હોવું જોઈએ, ભલે માલની મિલકત પછીથી હસ્તાંતરિત થાય. વર્ક્સ કોન્ટ્રાક્ટમાં માલના વેચાણના તત્વ પર વેરો લાદવો એ માલના સમાવેશ પછી પણ માન્ય છે, જો વેરો સમાવેશ સમયે માલના મૂલ્ય પર નિર્દેશિત હોય અને તે સ્થાવર મિલકતના હસ્તાંતરણ પર વેરો લાદવાનો ઈરાદો ધરાવતું ન હોય (પેરા ૧૨૪ નો સંદર્ભ લો).

૨૧. વર્તમાન કેસમાં, આકારણી સત્તાધિકારીએ, કરદાતા અને રાજ્ય સરકાર વચ્ચેના સંબંધિત કરારની ચકાસણી કર્યા પછી, તથ્યનું તારણ આપ્યું કે પીએસસી (પીએસસી) પાઈપો, જોઈન્ટિંગ મટિરિયલ સ્પેશિયલ્સ, વાલ્વ, એન્કર બ્લોક્સ વગેરેનું ઉત્પાદન અને પુરવઠો એ ઈમારતો, પુલ, ડેમ, રસ્તાઓ અને નહેરોના કાર્યક્ષેત્રમાં આવતા નથી. એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કરાર સ્પષ્ટપણે બે ભાગમાં હતો, એટલે કે, (i) પીએસસી (પીએસસી) પાઈપો, જોઈન્ટિંગ મટિરિયલ સ્પેશિયલ્સ, વાલ્વ, એન્કર બ્લોક્સ વગેરેનું વેચાણ અને પુરવઠો અને (ii) બાકીનો ભાગ શ્રમ અને સેવાઓનો પુરવઠો. આ તારણોને માત્ર અપીલ સત્તાધિકારી જ નહીં પરંતુ હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ તેમજ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા પણ સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે. તે આ તબક્કે પણ ઉલ્લેખ કરી શકાય કે નિર્ધારિતે, હકીકતમાં, સ્વીકાર્યું છે કે તેને આ તારણ સામે કોઈ ફરિયાદ નથી કે પાઈપોનો પુરવઠો એ કોન્ટ્રાક્ટના અમલીકરણમાં સામેલ પાઈપોના વેચાણ સિવાય બીજું કંઈ ન હતું અને તેથી, તે વેચાણ વેરાને પાત્ર હતું. નીચેની સત્તાધિકારીઓ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણોને જોતા, માલના વેચાણનું આ તત્વ જોઈન્ટિંગ મટિરિયલ સ્પેશિયલ્સ, વાલ્વ, એન્કર બ્લોક્સ વગેરેને પણ લાગુ પડશે. આમ, અમે હાઈકોર્ટના ચુકાદામાં કોઈ ભૂલ શોધી શકતા નથી.

૨૨. આ અપીલો, તદનુસાર, ખર્ચ સાથે ફગાવી દેવામાં આવે છે.

અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.